

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av 49 § lagen om grundläggande utbildning och 15 § lagen om vissa pensionsarrangemang inom undervisningssektorn

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om grundläggande utbildning skall ändras så att lärare som förflyttats eller övergått till anställning i grundskolan skall kunna räkna anställning vid vissa privata folkskolor som år 1985 överfördes till den kommunala grundskolan samt vid vissa kommunala anstalters skolor såsom sådan tid som berättigar till statlig pension i de fall då den tidigare anställningen var en sådan anställning som avses i lagen om pension för arbetstagare. Genom förslaget säkerställs att de speciallärare som varit anställda vid någon av de ovan nämnda skolorna innan de övergick till anställning i grundskolan kan lyfta pension för anställningstiden i privat tjänst samtidigt som de

lyfter pension enligt lagen om statens pensioner. Dessutom får de samma ställning då det gäller pensionsåldern som de speciallärare som varit verksamma i grundskolan.

Därutöver föreslås att lagen om vissa pensionsarrangemang inom undervisningssektorn ändras så att det är möjligt för en grundskollärare att gå i pension vid 60 års ålder endast om personen i fråga uppfyller kraven på s.k. slutkarens genom att i huvudsak sköta uppgifter som omfattas av lagen om grundläggande utbildning.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits av riksdagen.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Lärare i kommunaliserade skolor

De privata folkskolor som verkat i anslutning till sjukhus återfinns sedan den 1 augusti 1985 bland grundskolorna i förläggningsskommunen. Samtidigt började de omfattas av lagen om statens pensioner (280/1966). Innan dess omfattades de i allmänhet av lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare. Specialskolorna Haukkalan erityiskansakoulu och Reumasäätiön yksityinen erityiskoulu utgjorde undantag, då deras personal före övergången hade försäkrats så att de omfattades av lagen om pension för arbetstagare (202/1964).

De skolor som avses ovan och som verkar i anslutning till sjukhus är:

- Auroran koulu, Helsingfors
- Haartmanin koulu, Helsingfors
- Lastenlinnan koulu, Helsingfors
- Kalliomaan koulu, Tusby
- Kanervikon koulu, Lahtis
- Koivikkopuiston koulu, Tammerfors
- Haukkalan koulu, Jyväskylä
- Kukkumäen koulu, Jyväskylä
- Alavan koulu, Kuopio
- Reuman erityiskoulu, Heinola
- Kontinkankaan koulu, Uleåborg
- Tiilinmäen koulu, Björneborg
- TYKS:n erityiskoulu, Abo
- Ruutipuiston koulu, Seinäjoki

Bestämmelserna i grundskolelagen (476/1983), som upphävdes vid ingången av 1999, tillämpas fortfarande på anställningstid som föregått upphävandet av lagen. I 102 § 4 mom. grundskolelagen bestäms att om en

med stöd av 101 § förflyttad lärare som varit anställd vid privat folkskola eller träningskola varit berättigad till pension i enlighet med lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare, räknas den tid i nämnda arbetsförhållande som omedelbart föregått förflyttningen såsom tid som i enlighet med 71 och 73 § berättigar till pension och familjepension av statens medel. Enligt 101 § grundskolelagen skulle kommunstyrelsen vid överföring av rätten att upprätthålla skola förflytta vid skolan anställd personal till sådan tjänst eller uppgift vid grundskola, kommunalt gymnasium eller kommunalt kvällsgymnasium som närmast motsvarade hans tidigare befattning eller uppgift, utan att tjänsten eller uppgiften förklarades ledig.

Bestämmelserna i 102 § 4 mom. grundskolelagen gäller inte lärare som före förflyttningen till grundskola har undervisat vid en folkskola som upprätthållits av en privat understödsförening innan den kommunaliserades. Dessa lärare har vid tidpunkten för förflyttningen varit försäkrade enligt lagen om pension för arbetstagare och inte enligt lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare, och kan därmed inte tillgodoräkna sig denna tid såsom tid som berättigar till pension enligt lagen om statens pensioner. Enligt lagen om pension för arbetstagare är deras pensionsålder 65, medan de som lärare i grundskolan inom ramen för statens pensionssystem kunde gå i pension vid 60 års ålder eller som speciallärare vid 55 års ålder. De kan inte heller inräkna denna tid i de pensionstider på 15 och 30 år som krävs för att specialklasslärare i grundskolan skall kunna gå i pension vid 55 års ålder. Enligt de bestämmelser som gäller grundskolan har den som varit anställd som specialklasslärare i grundskolan under vissa förutsättningar rätt att gå i ålderspension vid 55 års ålder. Han skall bl.a. ha verkat 15 år som lärare i motsvarigheten till det som tidigare kallades hjälpklass eller observationssklass och ha minst 30 års pensionstid enligt lagen om statens pensioner.

102 § 4 mom. grundskolelagen gäller inte heller lärare som inte har väntat på kommunstyrelsens förflyttningsåtgärder enligt 101 § grundskolelagen, utan övergått i en kommunal grundskolas tjänst innan den kommunaliserades, i detta fall oftast som speciallärare. Eftersom kommunstyrelsen inte har förflyttat dem till en motsvarande

tjänst eller befattning vid en grundskola, får de inte räkna sig tiden omedelbart före förflyttningen till godo.

En lärare som har omfattats av "fel" pensionsystem eller som inte väntat på förflyttning, utan självant övergått i en kommunal grundskolas tjänst, får därför gå i pension först när de 15 och/eller 30 åren i statlig tjänst har förflutit inom ramen för statens pensionssystem. Läraren har dock rätt att gå i pension från sin anställning som grundskollärare senast vid 60 års ålder, om han eller inom har valt det s.k. gamla pensionsålderssystemet.

För att speciallärares pensionsförmåner inte av delvis slumpmässiga skäl skall skilja sig från varandra, föreslås att saken skall korrigeras genom att det i ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) anges hur det redan upphävda 102 § 4 mom. grundskollagen skall tillämpas i dylika situationer. Sålunda föreslås att lärare som varit anställda i en privat folkskola eller träningskola och som tagit anställning vid en grundskola, ett kommunalt gymnasium eller ett kvällsgymnasium utan att vänta på förflyttning enligt 101 § grundskolelagen på ansökan får räkna in den tidigare anställningstiden i sin pensionstid enligt lagen om statens pensioner. Detsamma gäller lärare som har förflyttats från eller självant lämnat en skola som har omfattats av pensionsskydd enligt lagen om pension för arbetstagare.

När tid enligt lagen om statens pensioner tillgodoräknas en förmånstagare, avdras från den intjänade pensionen enligt lagen om statens pensioner i sin helhet den pension enligt lagen om pension för arbetstagare som har intjänats under motsvarande tid. Tillgodoräkandet föreslås ske på ansökan, så att förmånstagarna om de så önskar kan välja att erhålla pensionsskydd endast enligt lagen om pension för arbetstagare. Ansökan inlämnas till statskontoret.

1.2. Ändringen av regeln om slutkarens

När bestämmelserna om statens gamla, s.k. särskilda pensionsåldrar upphävdes den 1 juli 1989, bibehöll de personer som då var anställda rätten att välja en särskild pensionsålder inom tio år efter det att den nya lagen trätt i kraft, såvida de under denna tid började en anställning som berättigade till en särskild pensionsålder. Möjligheten att välja

pensionsålder utgår den 30 juni 1999. Förutsättningen för att få gå i pension vid en särskild pensionsålder är att förmånstagaren utan uppehåll under sex månader omedelbart innan han eller inom uppnår pensionsåldern samt i minst tre års tid under de senaste fem åren har skött sådana uppgifter som den särskilda pensionsåldern förutsätter. Denna bestämmelse går under benämningen slutkarensbestämmelsen. Syftet med slutkarensen är att säkerställa att personerna i fråga verkligen sköter en sådan tjänst som bestämmelserna om särskild pensionsålder avser.

För grundskollärare har den särskilda pensionsåldern varit 60 år. Slutkarenskravet skall därmed uppfyllas under utförandet av en grundskollärares uppgifter. När grundskolelagen vid ingången av 1999 upphävdes genom lagen om grundläggande utbildning, uppstod ett behov av bestämmelser om vad som skall anses höra till en grundskollärares uppgifter. Eftersom det i framtiden eventuellt kommer att vara så att samma lärare ger undervisning som omfattas av såväl lagen om grundläggande undervisning som gymnasielagen, ansågs det vara ändamålsenligt att göra bestämmelserna om slutkarens mera flexibla. I lagen om vissa pensionsarrangemang inom undervisningssektorn (662/1998) bestäms att kravet på slutkarens uppfylls när man i huvudsak sköter uppgifter som omfattas av lagen om grundläggande utbildning eller gymnasielagen.

För gymnasielärarna gäller den allmänna pensionsåldern. Deras pensionsålder är därmed enligt statens allmänna pensionsålderssystem individuell, men mellan 63 och 65. Ändringen av bestämmelsen om slutkarens har dock gjort det möjligt för gymnasielärare att före utgången av den tid under vilken han eller hon kan välja pensionssystem välja den särskilda pensionsålder som gäller för lärare som ger grundläggande undervisning och uppfylla slutkarenskravet i undervisningsuppgifter i gymnasiet. Härmed kan en gymnasielärare genom att under en månad i sin yrkeskarriär ge grundläggande undervisning få rätt till den särskilda pensionsålder som gäller för grundskollärare. Ett av syftena med lagen om vissa pensionsarrangemang inom undervisningssektorn var att bevara det rådande läget då det gäller pensioner. Avsikten med lagen var inte att föga ytterligare grupper till dem som omfattas av de bestämmelser om särskild pensionsålder som upphävdes 1989.

Den möjlighet till lägre pensionsålder för gymnasielärare som på detta sätt har yppat sig har enligt de uppgifter regeringen erhållit utnyttjats i stor skala. I flera kommuner förflyttas gymnasielärare för en månad till uppgifter som omfattas av lagen om grundläggande undervisning, för att lärarna skall kunna välja den särskilda pensionsåldern. Eftersom detta inte har varit syftet med lagen och då det pensionspolitiskt sett inte heller i övrigt är ändamålsenligt att sänka pensionsåldern för någon, föreslås att bestämmelsen om slutkarens ändras så, att endast undervisning enligt lagen om grundläggande utbildning skall berättiga till slutkarens på samma sätt som förutsätts i lagen om ändring av ikraftträdelsestadgandet i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1232/1995).

2. Propositionens verkningar

De lärare som har övergått till anställning i grundskolan utan att vänta på förflyttning är enligt utredningar ett tiotal. De lärare som har omfattats av lagen om pension för arbetstagare är ca 15 till antalet. Därmed gäller ändringen av lagen om grundläggande utbildning 20-30 lärare. I hur hög grad ändringen påverkar deras pension beror på yrkeskarriären i dess helhet. I fråga om pensionens totala belopp har möjligheten att tillgodoräkna sig tidigare tjänsteår inte någon större inverkan, eftersom lärarna redan har ett pensionsskydd för denna tid, men pensionsutgifterna inom statens pensionssystem ökar med några hundra tusen mark om året under 10-20 år framåt.

Någon tillförlitlig bedömning av de ekonomiska verkningarna av de föreslagna ändringarna i lagen om vissa pensionsarrangemang inom undervisningssektorn kan inte göras, eftersom man inte kan veta hur många gymnasielärare som skulle försöka få pension enligt pensionsåldern för grundskollärare.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet. Förhandlingar enligt lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (651/1988) har förts.

4. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att riksdagen har antagit dem. Bestämmelsen om slutkarens tillämpas först efter det att lagen har trätt i kraft. Om en lärare har haft slutkarens tid redan efter ingången av 1999, inräknas även gymnasie-

undervisning i slutkarens tiden. Slutkarens tid kan inte längre intjänas genom gymnasieundervisning efter det att lagen har trätt i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av 49 § lagen om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut
föreläggs till 49 § lagen den 21 augusti 1998 om grundläggande utbildning (628/1998) ett nytt 4 mom. som följer:

49 §

En lärare som självmant har övergått från sin tidigare befattning eller uppgift till en motsvarande tjänst eller uppgift vid grundskola, kommunalt gymnasium eller kvällsgymnasium har vid tillämpningen av 102 § 4 mom. grundskolelagen rätt att på ansökan betrakta den tid som omedelbart föregår övergången såsom tid som i enlighet med 71 och 73 § grundskolelagen berättigar till pension och familjepension av statens medel på samma sätt som för en lärare som förflyttats med stöd av 101 § grundskolelagen. Mot-

svarande rätt har på ansökan också en sådan lärare som före förflyttningen eller övergången har haft rätt till pension från undervisninguppgifter enligt lagen om pension för arbetstagare (395/1961). Ansökan skall ges in till statskontoret. Från den pension och familjepension som betalas av statens medel avdras pension och familjepension enligt lagen om pension för arbetstagare till den del denna pension grundar sig på samma anställningstid.

Denna lag träder i kraft den .

2.

Lag**om ändring av 15 § lagen om vissa pensionsarrangemang inom undervisningssektorn**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 4 september 1998 om vissa pensionsarrangemang inom undervisningssektorn (662/1998) 15 § som följer:

15 §

Vid tillämpningen av 12 mom. i ikraftträdelsestadgandet i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1528/1993), sådant det lyder i lagen om ändring av ikraftträdelsestadgandet i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1232/1995), skall såsom grundskollärare betraktas den som sköter sådana uppgifter inom undervisningen

som omfattas av lagen om grundläggande utbildning.

Denna lag träder i kraft den .

På anställningstid som föregår denna lags ikraftträdande tillämpas 15 § sådan den lyd-
de vid denna lags ikraftträdande.

Helsingfors den 11 juni 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Suvi-Anne Siimes

2.

Lag**om ändring av 15 § lagen om vissa pensionsarrangemang inom undervisningssektorn**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 4 september 1998 om vissa pensionsarrangemang inom undervisningssektorn (662/1998) 15 § som följer:

Gällande lydelse

15 §
Vid tillämpning av 12 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1528/1993), sådant det lyder i lagen om ändring av ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1232/1995), anses som grundskollärare en person som *i huvudsak* sköter undervisningsuppgifter som omfattas av lagen om grundläggande utbildning eller gymnasielagen.

Föreslagen lydelse

15 §
Vid tillämpningen av 12 mom. i ikraftträdelsestadgandet i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1528/1993), sådant det lyder i lagen om ändring av ikraftträdelsestadgandet i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1232/1995), *skall* såsom grundskollärare *betraktas den som sköter sådana* uppgifter inom undervisningen som omfattas av lagen om grundläggande utbildning.

Denna lag träder i kraft den .
På anställningstid som föregår denna lags ikraftträdande tillämpas 15 § sådan den lydde vid denna lags ikraftträdande.